

НАПРЯМ 6. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ ФАХІВЦІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Мороз Т. Ю.

кандидат філологічних наук, доцент

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Ходаковська О. О.

кандидат філологічних наук, доцент

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Епоха науково-технічної революції охоплює всі сторони існування сучасного суспільства. Не може залишатися осторонь і мова, її соціальна природа давно привертає увагу філологів, а також фахівців з методики навчання іноземних мов. Знання іноземних мов стало нагальною потребою майбутніх фахівців. При недостатній сформованості мовної компетенції сучасного фахівця доступний лише мінімум необхідної інформації з перекладених джерел. Таким чином, достатня лінгвістична підготовка обов'язково передбачає володіння перекладацькими вміннями і навичками, істотно впливає на професійну компетентність сучасного фахівця, адже нова професійна інформація є актуальною саме в момент своєї появи.

Одним з факторів, що забезпечують успішність і ефективність професійної діяльності сучасного фахівця, є здатність впевнено діяти в сучасному інформаційному середовищі, отримувати, обробляти і передавати професійно значущу інформацію. Отже, в процесі навчання особливого значення набуває курс наукового перекладу, вивчення якого забезпечує формування професійної компетенції спеціаліста.

Досліджуючи методику навчання перекладу наукового тексту, можна помітити домінуючий денотативний динамізм передачі інформації в спеціальній сфері діяльності на відміну від конотативного характеру мовного спілкування у звичайних життєвих ситуаціях. Сучасна методика навчання перекладу особливо підкреслює необхідність посилення прагматичних аспектів перекладацької діяльності.

Підготовка фахівця передбачає вищі вимоги до навчання практичному володінню навичками перекладу текстів наукової спрямованості, що відносяться до різних галузей знань. Посилення економічної інтеграції країн Європи і всього світу викликає потребу в перекладах наукових текстів, тому підготовка майбутніх фахівців для роботи з такими текстами набуває особливої актуальності.

Переклад – це повноцінна передача повідомлення на одній мові засобами іншої мови. Оскільки тексти різні за змістом, то й переклад повинен здійснюватися з урахуванням особливостей конкретного жанру. Якщо мова йде про науковий текст, то крім знання прийомів перекладу вимагається володіння тією галуззю знань і термінологією, яких стосується текст.

Виділяють декілька видів перекладу тексту. Залежно від характеру матеріалу, який перекладають, можна виділити кілька жанрів, до числа яких відносяться: газетний переклад; офіційно-діловий переклад; науковий переклад; науково-технічний переклад; переклад ораторської мови і публіцистики; літературно-художній переклад. Подібна диференціація жанрових різновидів перекладу ґрунтується на тому, що кожен текст в залежності від видової і жанрово-стильової особливостей має свою яскраво виражену мовну і стилістичну специфіку. Вона виявляється в надмірній частотності використання в текстах одного жанру певних структурних компонентів – синтаксичних конструкцій, граматичних форм, стилістичних засобів. Основними стилістичними і мовними особливостями наукових текстів є висока частотність вживання термінів, абстрактно узагальнений характер викладу, логічність, однозначність і стислість в передачі інформації, номінативний характер наукової мови, часте використання пасивних конструкцій.

В усному перекладі існують два різновиди: а) послідовний переклад і б) синхронний переклад. Усний переклад тексту може здійснюватися одночасно з читанням оригіналу індивідуально або ж послідовно, після прочитання всього тексту в цілому або по абзацах. Перший різновид цього виду перекладу зазвичай називають *перекладом з листа*, а другий – перекладом з підготовкою (з попередніми прочитанням і розумінням тексту оригіналу). Письмовий на практиці зустрічається досить рідко. Мабуть, єдиним випадком застосування усно-письмового перекладу на практиці є диктант-переклад – один з найпоширеніших видів тренувальних вправ на уроках з вивчення іноземної мови в групах.

Іноді виділяють автоматичний (комп'ютерний) переклад як особливий вид перекладу, що набув популярності останнім часом. Однак необхідно пам'ятати, що такий переклад вимагає уважності і ретельного коригування, тому самостійним його називати навряд чи можливо.

Загальновідомо, що переклад науково-технічної літератури повинен відповідати таким вимогам: еквівалентність, адекватність, інформативність, логічність і чіткість викладу.

Відповідно до сучасних методик навчання перекладу літератури наукового стилю текстів, переклад розглядається як двостороння діяльність, тобто є взаємним процесом взаємодії тексту і особи, яка його перекладає.

Розглядаючи особливості методики перекладу текстів наукового стилю, потрібно відзначити, що основні функціональні риси стилю є універсальними, вони притаманні всім мовам. Еквівалентність в теорії перекладу слід розуміти як збереження певної тотожності змістовної, смислової, семантичної, стилістичної і функціонально-комунікативної інформації, що міститься в оригінальному тексті і перекладі.

Еквівалентність перекладу передбачає тотожність між вихідним і кінцевим текстами. З точки зору адекватності переклад розглядається як процес, у якому переклад відповідає комунікативним умовам (розмовну лексику, наприклад, не можна вживати в офіційній діловій розмові).

Така риса наукової літератури, як логічність викладу, в першу чергу, пов'язана з особливостями синтаксису наукового стилю. У належному синтаксичному оформленні тексту проявляється доказовість, аргументованість викладу наукового стилю. ретельний добір лексики сприяє чіткості, ясності викладу. Використовуються ті лексичні одиниці, за допомогою яких можна однозначно передати необхідну наукову інформацію. А ось варіативність лексики в наукових текстах досить обмежена.

Для наукового стилю характерне прагнення до стандарту. Інформативними тексти можуть бути тільки при правильному підборі лексичних засобів. Велику роль у перекладі наукових текстів грають загальнонаукові слова – такі, як, наприклад, *процес, аналіз, аспект* тощо. У кожному тексті можна побачити типові словосполучення, кліше, які полегшують сприйняття наукової інформації, сприяють однозначності її подання.

Лексика наукового стилю характеризується такими властивостями вживання:

– загальнонаукових, нейтральних і термінологічних одиниць; переважання абстрактних іменників над конкретними;

– багатозначних слів в одному або двох значеннях; збільшення частки інтернаціональних елементів в термінології; відносною однорідністю, замкнутістю лексичного складу;

– маловживаних слів з розмовним і розмовно-просторічним забарвленням. Труднощі перекладу наукового тексту пов'язана також з необхідністю володіння основними поняттями загальної теорії тексту, перш за все, такими,

як зв'язність. Усвідомлення важливості поняття зв'язності в методиці перекладу наукового тексту дозволить уникнути багатьох перекладацьких невдач, пов'язаних з бажанням змінити структуру тексту, дробити текст оригіналу тощо.

Порушення норм перекладу отримали назви буквальний і вільний переклади. Буквальним перекладом є недостатньо трансформований переклад. Одна з причин неправильного перекладу криється в неправильному виборі значення слова і в незнанні граматики перекладної мови.

Починаючи навчатися перекладу науково-технічних текстів студенти, перш за все, повинні бути ознайомлені з основними особливостями перекладу, а саме: у перекладі науково-технічної літератури слід враховувати те, що мова науково-технічних текстів є частиною загальнонаціональної мови, використовує її лексику і граматичну будову; проте, їй притаманний певний стиль, який відповідає цілям і задачам змісту наукової літератури, а також низка особливостей як в області термінології, так і в області граматики.

Для мови науково-технічної літератури властива наявність великої кількості термінів, поширеність різних видів скорочень, перевага одних синтаксичних оборотів над іншими, особливість перекладу граматичних конструкцій, а також відсутність емоційної насиченості образних порівнянь, метафор, елементів гумору, іронії і т.п.

Таким чином, щоб переклад наукового тексту задовольняв вищевикладеним вимогам, учні повинні оволодіти загальними і специфічними перекладацькими навичками і вміннями. До змісту навчання перекладу наукових текстів входять:

– теоретичні знання про фонетичному, лексичному і граматичному ладі іноземної мови (знання лексичних одиниць і граматичних правил, правил словотворення); знання про особливості перекладу наукових текстів (знання про види перекладацьких трансформацій і відповідностей); – мовні практичні знання (знання способів перекладу – транслітерації, калькування, перестановки, заміни, додавання, опущення, способів описового і антонімічного перекладу);

– екстралінгвістичні знання (інформаційний запас, необхідний для перекладу спеціалізованого тексту), які використовуються в процесі розуміння і переформулювання пропозицій вихідного тексту на мову перекладу, оскільки при перекладі спеціалізованих наукових текстів одних перекладацьких знань недостатньо.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:**Голова оргкомітету:**

Кирпиченко О. Е. – к.філол.н., доцент, директор Інституту іноземної філології Класичного приватного університету.

Члени оргкомітету:

Михед Т. В. – д.філол.н., професор, професор кафедри зарубіжної літератури Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Торкут Н. М. – д.філол.н., професор, завідувач кафедри англійської філології та зарубіжної літератури Інституту іноземної філології Класичного приватного університету;

Радишевський Р. П. – д.філол.н., професор, завідувач кафедри полоністики Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Пронкевич О. В. – д.філол.н., професор, директор Інституту філології Чорноморського національного університету імені Петра Могили;

Фоменко О. Г. – д.філол.н., доцент, завідувач кафедри теорії та практики перекладу Інституту іноземної філології Класичного приватного університету;

Дяків Х. Ю. – к.філол.н., доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та перекладу Львівського національного університету імені Івана Франка;

Литвак С. Я. – к.філол.н., доцент, професор кафедри теорії та практики перекладу Інституту іноземної філології Класичного приватного університету;

Мосієвич Л. В. – к.філол.н., доцент, заступник завідувача кафедри теорії та практики перекладу Інституту іноземної філології Класичного приватного університету;

Марінеско В. Ю. – к.філол.н., доцент, доцент кафедри теорії та практики перекладу Інституту іноземної філології Класичного приватного університету;

Петрациук Н. Є. – к.філол.н., доцент, доцент кафедри німецької філології Львівського національного університету імені Івана Франка;

Смурова Л. І. – к.філол.н., доцент, професор кафедри теорії та практики перекладу Інституту іноземної філології Класичного приватного університету;

Шатова І. М. – к.філол.н., доцент, доцент кафедри англійської філології та зарубіжної літератури Інституту іноземної філології Класичного приватного університету.

С 83 Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 20–21 жовтня 2017 р. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2017. – 118 с.

ISBN 978-966-916-396-7

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на всеукраїнську науково-практичну конференцію «Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук», яка відбулась на базі Класичного приватного університету 20–21 жовтня 2017 р.

УДК 80(063)